

Acăsta făia ese
cate 3 côle pe luna
și costa 2 florini v. a.
pentru membrii aso-
ciatiunei, era pentru
nemembrii 3 fr.
Pentru strainatate
1 galbenu cu porto
postei.

TRANSILVANI'A.

Făoa Asociațiunei transilvane pentru literatură română
și cultură poporului român.

Abonamentul se
face numai pe cate
1 anu intregu.
Se abonează la Comi-
tetul asociațiunei în
Sibiu, său prin posta
sau prin domnii co-
lectori.

Nr. 13.

Brasovu 1. Iuliu 1877.

Anulu X.

S umariu: Romanul in poesi'a sa poporale. (Urmare). — Episoade si scene dela Abrudu din Maiu 1849. (Urmare). — Poesii contimpurane. — Procesu verbale.

Romanul in poesi'a sa poporale.

XIX. Poesi'a poporala romana in evulu nou.

(Urmare.)

Acelu periodu alu desvoltarei poporului nostru, ce incepe cam cu seculul XIV. si se finesce cu totulu in a dou'a dinmatate a secului XVII., este unulu din cele mai stralucite in tota istoria romana, este in parte asia-dicundu tempulu eroismului romanu. Unu Mircea celu betranu pre la incepitulu acestei sectuni istorice, unu Stefanu-celu-mare, Petru Raresiu, Michaiu-bravulu pre la midialoculu si catra finele ei, ne ilustrara istoria cu admirabili fapte de arme si storsera pretotunde respectu numelui romanu. Ce mirare dara, déca din atare tempu alu gloriei nationali rom. ni-se tragu cele mai multe, că se nu dicemu mai töte cantecelor poporali de cuprinsu mai eroicu! Pre fiulu cuceritorilor de odiniora ai lumiei si descendentele legiunilor traianidi nu potea se nu'lu incante reinvierea asia de poternica a vertutei belice strabune, si se nu'i aduca in viua misicare cördele animei sale poetice, spre a decantá aceea reinviare si a-o perená in balade poporali său „cantece betranești.”

Intre aceste cu respectu la vechimea obiectului ce tracta, — că se pestrecemu pre „Romanu Gruia Grozovanu”¹⁾ si „Doncila”²⁾ cu galbini venetici, reamenitiri de ale comerciului portatu pre la marginile rom. spre pontu de catra republicele venetiana si genuesa inca de pre la capetulu evulți mediul, — primulu locu ilu ocupa baladele referitorie la Stefanu celu-mare si faptele lui, precum „Stefanu voda si sioimulu”³⁾, „Cantecele lui Stefanu voda”⁴⁾, in cari ultime glorificandu-se invincerile lui Stefanu reportate asupr'a Polonilor, Tatarilor si Turilor generalmente, se alude in speciale la „pérjolirea ungrilor” sub regele Matia in Bai'a, reminiscentia atatoru peculiaritatii ale batalielor si altoru templaminte istorice, cari altmentre usioru se dau uitarei, aretandu vechitatea cantecelor respective in catu privesce fondulu loru. Deschinitu memorabile e in acestu respectu

canteculu betranești intitulatu „Movil'a lui Burcelu”⁵⁾ ce amentesce famos'a batalia dela Resboiani, unde eroiculu principe Stefanu si mic'a sa șoste dede pieptu cu 120,000 de turcime sub comand'a a insusi sultanului Mahomedu II. in 1476, memorandu chiaru si impregiurarea inca si literatilor pucinu cunoscuta, cumu că subt Stefanu-celu-mare scaunulu domniei fuse pre catu-va tempu strapusu in Vaslui, pusetiunea acestei urbi catra confiniele tierei fiindu mai indemanatica pentru promt'a ei aperare contra deseloru navalirii tataresci. Nu mai insistem asupr'a baladerelor „Calapodu paharniculu”⁶⁾, „Todoriti'a si mosinégulu”⁷⁾ si a horei „Pornirea in batalia”⁸⁾, cari asisiderea posiedu atari remiscentie vechie.

Contermina cu aceste e in privint'a tempului balad'a „Monastirea Argesiului”⁹⁾, obiectulu carei balade pretios'e datedia dela incepitulu secului XVI., din tempulu lui Neagoe Basarabu voda alu Muntenei, urditorulu magnificei si că unicu monumentu de stilu curatul bizantinu de catra tota lumea arctectonica admiratei biserice catedrali de Argesiu, de si dupa traditiune elu se fia edificat pre unu muru parasitul si neterminat, incepitu inca de Negru voda pre la finele seculului XIII.; dreptu-ce in balada Neagoe se inlouiesce pretotunde prin Negru. Totu asia de vechie in fundulu loru, că se tacemu de hor'a „Statulu”¹⁰⁾, cu resunetulu unei vechie inpartiri a Moldovei in mica si mare, suntu baladele, cari ne descriu luptele mai că continue, ce pre acele tempuri le sustinura romanii moldoveni cu lesii, litvanii si tatarii, precum baladele „Stejarulu si cornulu”¹¹⁾, „Sioimulu”¹²⁾, si altele.

Unu ciclu intregu de balade si cantec'e poporali se legă de numele si tempulu straordinariului meteoriu pe ceriulu romanu, de Michaiu bravulu. Se pare,

¹⁾ Alexandri o. c., pg. 168.

²⁾ Sim. Fl. Marianu o. c., l. pg. 60.

³⁾ Mirone Pompiliu Balade, Iasi 1870, pg. 16.

⁴⁾ S. Fl. Marianu, o. c. II. pg. 115.

⁵⁾ Alexandri o. c.. pg. 186.

⁶⁾ S. Fl. Marianu o. c. II. pg. 30.

⁷⁾ Alexandri o. c., pg. 44.

⁸⁾ Marienescu colende, pg. 130.

că unu cantecu de acestea in esentia se pastră chiaru in form'a, cuprinsulu si conceptiunea sa originale, dupa cumu elu fuse compusu inca in viéti'a marelui principé; intielegemu „Cantecul lui Mihaiu vitézulu¹⁾„, a carui strofa ultima, invocandu apriatu ajutoriulu lui Mihaiu inca in viétia, ne lasa a conchide chiaru si la loculu compunerei lui, la Transilvani'a. Dara se audimur din elu trei strofe prime si cea ultima:

„Audit'ati de-unu Olteanu
De-unu Olteanu de-unu Craiovantu,
Ce nu'i passa de sultanu?
Audit'ati de-unu vitédiu,
Care veciniciu siede trédiu,
Catu e tiér'a la necasu?
Audit'ati de-unu Mihaiu,
Ce sare pre siepte cai,
De striga Stambululu vai?
Alelei Mihaiu, Mihaiu.
Cà-ci de noi mila nu ai,
Se ne scapi de-amaru si vaiu!

Ci pietatea si gratitudinea poporului romanu merse mai departe. Elu immortalisă si pre ducii si generalii principali ai acestui erou in mai multe cantecu betranesci: pre famosulu Bab'a Novacu, „unu vitédiu de-ai lui Mihaiu,“ cumu canta poem'a in „Novacu si corbulu²⁾“ pre fetiorulu sau descendintele lui in „Gruia lui Novacu si mum'a sa³⁾“ si „Gruia si tatalu seu Novacu⁴⁾;“ pre Budiesci in „Radu Calomirescu⁵⁾,“ — care ultima balada cu tienore cava-leresca de evulu mediu, cumu arata si armele: palosiu, sulitia, busduganu, pre domnitoriu ilu numesce candu Mircea candu Michnea, scaimbare provenitória dóra din contopirea unei balade mai noue éu alt'a mai vechia, — pre altii in altele; caroru adauge balad'a „Voiniculu seapatu⁶⁾“ cu „trei cai dela trei craci, din vremea vodei Mihaiu,“ cu atatu mai memorabile, cà-ci mam'a eroului prisoneriu la Romanu in Moldavi'a merge a cere gratia capului fiu-seu la domni'a din Bucuresci, ceea-ce reamentesce efemer'a unire a Moldaviei si Munteniei sub marea este principie.

Dă aci incolo, ba inca incependum de pre la miduloculu secului XVI. si preste intregu seculul urmatoriu pana la inceputulu secului XVIII viati'a nationale romana in principatele romane danubiane devine cu totulu agitata si pré adeseori turburata prin cei mai contrari torenti sociali-politici. Ungari'a cade la Mochaciu; Transilvani'a se face aliata pre aci continua a Moldaviei si Munteniei; influintiele straine pre dí ce merge se inmultiescu; poterea tareloru cresce; grecii inca dela caderea Constantinopolei ne-contenitii immigratori in aceste tieri vecine ortodoxe, ajungu acolo totu mai multu la cărm'a trebiloru si

abusédia teribilu de acésta a loru potere; boerimea patriota facia de atate inriurintie stricatióse, pierdindu'si compasulu siguru alu patriotismului si nationalismului, se sfasia intre sine; patri'a romana intre atari giurstari din ce in ce mai intunecóse sangera, si pacea cade mai de totu victimă la petioarele barbariei turco-fanariote. Tóte aceste pré triste impregiurari se refrangu mai multu au mai pucinu lumenosu in baladele provenitória din timpulu cestionatu: in „Bogdanu¹⁾“ crancen'a macelarire a celor 47 de boieri invitati la ospetiu prin domnulu Moldaviei Alexandru Lapusineanu, ce servi de tema novelei istorice de acestasi nume si eminentu stilisate de scrietoriulu romanu C. Negruzi; in „Oprisianu“ asemenea fire tirana a lui Michnea voda fetiorulu lui Dracu armasulu; in „Codreanu,“ de pre tempulu lui Alexandru Iliasiu voda (a. 1666), manoperele infame ale veneticiloru de greci ajansi la potere in consilie domnesci din principate, intrigandu, desbinandu, corumpendu moralurile romane si sapandu estu modu acelorui tieri binecuvantate gróp'a, in carea ele cadiusera p'aci pentru totu-déun'a in seculu trecutu; in „Cantemiru“ deculatiunea istoricului Mirone Costinu templata la mandatulu priucipelui Cost. Cantemiru; in „Iordache alu Lupului“ una asemenea in templare tragică de pre la începutulu secului trecutu, urdita si esecutata prin intrig'a grecésca; „Stefanitia voda“ unu resunetu alu acelorasi timpuri de pré trista memoria, candu boiarii rom. prin machiavelismu strainu si debilitate propria desbinati, că orbiti de Ddieu se scóla frate contra frate, consangénu contra consangénu, pentru că se pótă apucá efemer'a domnia a tieriei, in ce timpu rivalulu e constrinsu se apuce codrii si se iee lumea in capu; pre urma in „Constantinu Brancovanu³⁾,“ ce decanta cunoscutulu fine pré tragecuhu alu acestui principe muntenianu si alu filoru lui, vedemur cu spaima si fiori ingerenti'a straina turco-fanariota in afacerile romane interne ajunsa la culme, si tiér'a si ratineea rom. ingenunchiata sub neinduratele loviturile strainului barbaru.

Urmă apoi fatalea si pre paginile istoriei romane cu litere de sange insemnat'a epoca a fanariotiloru, in catu pentru romanimea transcarpatina; éra pre cea dincoce inca o apesá greu jugulu serbitutei iobagesci, greu pana la revoltare sub ducii poporali Hor'a, Closc'a si Crisianu. Ce mirare dara, déca temporile si giurstările de totu triste pre vechii eroi si voinici romani in poemele poporului rom. i substituescu prin haiduci si lotri, déca baladeloru séu cantecelor betranesci din secolele eroismului romanu le urmádia in acésta epoca canteccele-de-frundia séu haiducesci!“ Se potea óre acésta in altu modu? Cunoscutorii mai profundi, derepti si nepartiali ai acelorui tempuri si impregiurari voru respunde, nu ne

¹⁾ Alexandri o. c., pg. 214.

²⁾ Alexandri o. c., pg. 144.

^{3) - 4)} Marienescu Balade, pg. 68, 75.

⁵⁾ Alexandri o. c., pg. 196.

⁶⁾ S. Fl. Marianu o. c., I. pg. 119.

¹⁾ Alexandri o. c., pg. 175, 201, 86, 179.

^{2) - 3)} Alexandri o. c., pg. 206, 210.

indoimur, cu celu mai frangur si mai categoricu ba. Fu intru adeveru straordinariu fatale sorașea românilor, alesu a celor de preste Carpati, in disulu restempu de captivitate babilonica, cumu amu potea cu dreptu cuventu numi cu respectu la principate epoc'a fanariotiloru. Romanulu se vediù dintr'odata sclavu strainului veneticu; se vediù strainou in patri'a sa; se vediù despoiatu de drepturile ereditate dela mosi stramosi, atacatu in avearea si proprietatea sa, vatematu fora frica de Ddieu in onore că si in cele mai scumpe relatiuni familiari, despretiutu si inapoiatutu in afacerile publice, maltractatutu in viati'a sa familiaru, si cercandu, dara neaflandu la strainulu barbaru si fora conscientia remediu contr'a toturorur acestoru rele nesuferibili: in atari cercustari ce mirare, déca anim'a lui, altmentre plena de cele mai nobili semtieminte, se revolta si-lu indémna a recure la estremul si celu mai desperatutu remediu, la remediu resbunarei luande pe ori-ce cale va potea asupr'a impilatoriloru fora sufletu?!

Nu o face acésta romanulu din vre-o innascuta aplecare si predilectiune catra fapt'a rea; de aceea unii din contrarii nostri comitu nedreptate strigatória la ceriu, candu din cantecele haiducesci rom. tragu nescari conclusiuni petatórie si innegritórie de mandrulu caracteru alu poporului nostru. Nu se afla si nu va potea areta nemene intre poesiele poporali rom. cate tóte, macar unu singuru exemplu, unde romanulu se nu defaime si urgisésca hot'a, ci cumva se o laude. Din contra de intrebamu, că dara din ce causa apucă romanulu in tempurile cestionate si si mai dupa aceea uneori pre catu rusinósa, pre atatu spinós'a si pericolós'a cale a haiduciei? elu ne respunde in cugetulu seu celu mai curatutu si mai sinceru, depusu in poemele sale, că asupritu si impilatu si despoiatu prin boiari si ciocoi fora ânima de mosi'r'a sa, la divanurile fanariote „ani intregi s'a judecatu, si nimicu n'a castigatu, elu amblá la judecata, copii-i plangea pre vétra, nevést'a-i diacea lasata, de acea vene la cugetulu se se lase de rediasia, se apuce la haiducia, se-si faca sant'a dreptate cu cea ghióga de pre spate, se-si chiame judecatori celi stejari nestribulatori¹⁾.“ Ne respunde, că haiduculu rom. „se léga de turci si greci, si de capete i scurtédia si alienu'si usiorédia;“ „ese colo pe vale, că se se asiedie in cale, in calea ciocoiloru;“ „in capetulu lanului in calea arménului si judanului,“ si blastema Oltulu „se-i sece isvórele, se'i remana petrele, că-ci n'a tienutu cu haiducii, ci s'a vendutu la ciocoi,“ a caroru potera adeca potu trece preste riulu scundu intru persecutarea haiduciloru. Ne respunde, că „pre omulu bogatu si fora svatu tóta vér'a l'a rogatu, se-i dé bani pe adunatu, macar doue trei parale, se cumpere la copii sare, că a facutu o turta in vétra, si a facut'o uesarata; fiendu inse rogarea-i de géb'a,

ba ciocoialu si schingiuindu'l pe nedreptu, se face sioimu de codru, că cu durd'a se chitescă pe unde se tu'l lovéscă? pe din dosulu fesului, la retediulu perului, unde i caldu ciocoialui, si se-lu calce in pitioare, că pe unu siérpe otravitu, că pe unu dusimau neim blanditul.“ Ne respunde, că elu s'a haiducit, pentru că „standu in drumu se se gandescă, ce se apuce se muncescă, panea se'si agonisescă, copilasii se'i nutrăscă? a amblatu, a alergatu, s'a milcuitu, s'a rogatu de seracu si de bogatu, nici că in séma l'a bagatu, a cerutu boii intru unu césu, se-si are si elu de unu pasu, dara mila n'a mai remasă!“ Haiduculu romanu róga „pe murgulu seu, cóma rotata, se-lu scóta in délu odata, se'si faca ochistorii róta, se se uite in lumea tóta, si doresce că tempulu se vina, candu romanulu éra se invie, si de hoti se mantuiesca tiér'a lui ardelenescă²⁾;“ róga „pe capriór'a codrului, se lu duca in valea Oltului, dóra va mai diari odata pe sierpoic'a cea de féta, care amaru l'a insielatu, si in codri l'a bagatu³⁾?“ Scurt: (Romanulu apuca pe alunecosulu precipisiu alu haiduciei, cumu ne demustra poesiele lui poporali, nu din vre-o aplecare innascuta, ci mai vertosu si mai numai din patriotismu luminatul, din amore catra natiune, si din urgisirea impilatoriloru si impilariloru asia de neuniveri cu pré desvoltatula seu simtiu de dreptu si dreptate, cate-odata si pentru insielatiune suferita si din caus'a frustrarei sperantieloru sale in punctulu amorei.

E remarcabile, că tóte prescrisele semtieminte poporulu nostru in restempulu din vorba si-le reversă, nu in balade, ci in aceea specie de poesia, ce era mai conveniente obiectului, in doine, cantece de doliu, jale si dorere. Balade poporali abia posedemus de pre atunei un'a doue, p. e. „Monastirea Prislopulu³⁾,“ in care nuu nenumitul pre la incepertulu secului tr. decanta fundarea acestei monastiri din tiér'a Hatiegului prin S. Nicodemu in seculul XV—XVI, dara si acésta se pote mai cu dreptu cuventu numi cronica in rimi; afora de aceea pré cunoscutele „Hotinulu“ (Hotine Hotine, gate-sce-te bine, că muscalulu vine scl.), si „Gregoriu Maiorul“ (Ploua plói'a prin copaci, Maiorul e robu la Muncaciul scl.); decantandu incarceratiunea acestui martiru alu causei nationali române, templata in ultimii ani ai domnirei imperatesei Mari'a Teresi'a, din carea eliberatul prin nemoritorulu Iosefu II., Maiorul ajunsé pre tronulu episcopescu alu Fagarasiului; s. a.

Asia-dara tempulu dela 1710—1780 si in respectulu poesiei poporali, că si generalmente in alu starei natiunei si limbei române, se pote cu dreptu cuventu numi tempulu seu periodulu decadentie.

(Va urma.)

¹⁾ Alexandri o. c., pg. 227, 254, 255 si 316, 291, 259, 289.

^{1—2)} Alexandri o. c., pg. 311, 313.

³⁾ Hasdeu Istor. crit. a Rom., I. pg. 139.

Episode si scene dela Abrudu, din Maiu 1849.

(Urmare.)

Dupa conferintia s'au datu in onórea lui unu prandiu stralucitu la Siulutiu Simionutiu.

Domnulu casei au redicatu pocalulu in sanatatea aducatoriului pacei (Dragosiu), éra acesta uitandu pe unu momentu unde se afla, si cu cine are de a face, redicà pocalulu in sanatatea lui Kosuth. . . . Ianculu redicandu-se in susu — isi increti fruntea dupa datin'a sa, si cautandu impregiuru cá unu leu ranit, nimenea nu cutedià a dá lui Dragosiu unu semnu de placere.

Dragosiu se vedea oparitu, dar' fara a se confunda, prin elocentia sa substitu varie obiecte de conversatiune, intre altele isi descoperí dorint'a de a schimba galbeni, cá se aiba probe, că elu au fostu chiaru la fôntan'a aurului.

Atat'a au fostu de ajunsu, cá cei de facia se se intréca a dá galbenii in schimbu pentru bancnote kosuthene.

Suntemu perduți! diseiu eu catra Buteanu, langa care siedeam. Ba nu! respunse elu, că noi vom apela la poporu cá in Campulu libertatii, si acestia voru remanea cu bancnotele. Dragosiu va merge fara rezultatu pe unde au venit, si incepandu-se ostilitatile ne vomu apera pana vomu potea, éra venindu lucrulu pana la extreme, vomu urmá dupa planul lui Axente.

Acelu apellu la poporu s'a si facutu, tienendu-se precum se scie, doue adunari numeróse, un'a in capulu Abrudului de catra Corna-Buciumu, si alta in Campeni, de care aici nu me potu ocupá, ci voi spune numai, că pe 5 Maiu s'au anuntiatu alta conferentia in Abrudu.

Iancu au sositu in aceea di fôrte tardiu dela Campeni, de aceea conferintia nu s'a pututu incepe pana dupa amiadi intre 4—5 ore, adunandu-ne in beseric'a reformata din piatia.

Aceea conferintia au fostu fôrte viforósa. Audaci'a unguriloru ajunsese la obrasnicia de ne uimia. Preotulu catolicu pierdiendu'si mintile, sbierá cá unu turbatu, că romanii de locu se depuna armele la o comisiune ce se va denumi acum, ba precum romanii au cautatu armele pana si in fûntani la unguri, asia se procéda si acestia acum. — Ianculu amerintiandu cá unu altu Iupiter tonans strigá, că despre depunerea armelor nu pôte fi vorba; asia ceva s'ar potea intemplá numai candu romanii aru avea garantia destula. Confusiunea crescea, nimenea nu mai potea inpune adunarei, nici Iancu, nici Buteanu, nici Dragosiu; ba de nu aveamu cate unu pistolu la brâu, pôte că preotulu catolicu provocá conflicte funeste, fiindu magiarii in maioritate precumpanitoria; — de unde mai tardiu amu conchis, că magiarii au trebuitu se fia fostu insciintiati pe sub mana despre miscarea lui Hatvani.

Destulu că in aceea confusiune babilonica incepù a se mestecá dio'a cu nóptea, in beserica se simtiá lips'a de luminari.

Intre acestea o servitóre intrà pe usia, facù lui Iancu unu semnu, la care disparù asia dicându ne-observatu; dupa elu fratii Corchesiu si Clemente Aiudanu. Ceilalti amu mai continuatu cu disputele infocate, pana candu vediendu că Iancu nu se mai intóree, neodichn'a mi-se urcà la gradulu celu mai inaltu.

Imi facuiu locu pana la Buteanu care sta in óresi-care distantia dela mine; l'am trasu de vestmentu si amu esitu si noi.

Afara inca abea se mai cunoscea dio'a; ómenii alergau in susu si in diosu strigandu: Vinu ungurii. Amu alergatu la quartirulu lui, in scól'a romana. Aici servitoriu lui Buteanu ne spune, că Iancu venindu dela beserica a incalecatu calulu, au batutu in feréstr'a lui Ivanovich (comandante militari); acesta inca au incalecatu si patru insi au alergatu in galopu catra Campeni.

Pe cai la Campeni? imi dise Buteanu.

Numai atat'a astépta, pana imi voiu aduce armele si traist'a cu scrisorile dela quartiru.

In fug'a mare amu alergatu dela scóla catra casele popii din Isbit'a, unde eram inquartirat; candu amu ajunsu insa in capetulu stratei strimte si amu datu in piatia, amu fostu silitu a'mi modera pasii, că se nu'mi atragu cu fug'a mea vre-unu glontiu, că prin piatia erá amestecati cetatienii cu soldatii.

Amu ajunsu in pace, mi-amu luatu traist'a, pistolele, éra sabia o amu ascunsu subsuóra.

Candu amu datu se esu, artileria si o multime de calareti erau postati in pórtă, si ungurii din locu, cugetai că vréu se restórne orasiulu cu éljen-uri.

Nu'i tréba de a potea petrunde cu armele.

Me intorecu indereuptu, me ureu pe trepte la dealu, si imi asiediu armele si traist'a in hornu, ceea ce poateam face, că cuptoriulu era stricatu.

Dupa ce era vorba de móre ori viatia, imi reculegu tóte poterile, esu pe pórtă si camu pe langa pareti imi facu locu si esu prin piatia pana la scóla.

Mi-se parù că amu siediutu unu seculu. In acestu timpu Buteanu potea fugi, dar ânim'a lui cea nobila nu l'au lasat, ci me asteptă.

Ne aruncaramu toti trei pe cai' si i stringeamu in pintenî, dar abea amu trecutu pe langa 5—6 case si amu auditu strigatulu magiariloru carii se inquartirau pe acolo. Totu in acea repediune ne-amu intorsu inderetu, ne-amu datu diosu si amu alergatu la Dragosiu. Aici facu eu numai aceea observare, că de si se pare camu curiosu, ca in timpu de batalia se pôta petrunde inimicul ne-observatu, totusi cine cunosc Valea-Cernitiei dela Abrudu pana la Vulcanu, scie catu suntu acolo casele de rari, usioru isi pôte esplica intrarea ne-observata a lui Hatvani, cu atata mai virtosu, că armistiiliu lui Kosuth si asigararile lui Dragosiu usiorasera pe romani de tóte grigile.

Este adeverat si aceea, ca au sositu scirea despre sosirea ungarilor, aceea insa au sositu astia de tarziu, catu abia s'au potut folosi Iancu de densa, ca-ci cu un'a diumatate de ora mai tardiu s'ortea lui si a lui Ivanovich nu era mai buna ca a lui Buteanu.

Pe o ultia laterală ajunseram la Boeriu, unde era inquartirat Dragosiu.

Aici era plina cas'a de prefecti si tribuni, pe carii ii ajunse aceeasi sorte ca pe noi, intre acestia Domnulu Adrianu, care fusese mai tardiu ministru in Romani'a, era acum se afla in pensiune cu rangu de generalu. Altu tineru de boieriu totu de acolo cu numele Vitiann*). Prefectii Dobra, Botteanu (elu se serie Bottyan) vice-prefectulu Nicolau Muresianu, tribunii Andreica, Nicolau Begnescu, Alexandru Arpadi, Simeonu Moga, Molnaru si altii — pe cestu din urma ilu si pusca Hatvani in 8 Maiu.

Buteanu luă aspru pe Dragosiu la respundere, facându'i cele mai grosolane imputari si apostrofandu-lu ca „tradatoriu.”

Dragosiu in confusiunea sa nu mai potu dice alta spre consolarea nostra, decat ca pe Kosuth in nimbulu seu nimenea nu ilu va compromite.

Intracestea se bate in usia, si intra 5 oficiri magiari, pe celu de antaiu ilu agrai Dragosiu dicindu: Ugyé órnagy ur, az országot és annak kormányzóját senki sem fogja compromittálni?

Repusul rece urmă . . . nem.

Aici amu gatatu-o! intre cei de facia uniculu eram inbracatu in vestimente romanesci (tieranesci). Ca se nu fu observatu, nu m'amu potutu apropiá de Buteanu, ci m'amu retrasu in cas'a laterală, care inca era plina de cei pomeniti. Aici amu ascultatu pucintelui, dupu aceea cu N. Muresianu si Arpadi amu esitu in cuina, de acolo iu ultia, si pe urma in cuartirul lui Buteanu, sperandu ca elu ne va impartasi celea intemperate. Aici fara a aprinde lumin'a, amu facutu planulu, ca sosindu Buteanu se fugim la Campani pe vre-o carare, care elu ca Abrudanu nesminitu, ca trebuia se o scie. Arpadi ca optimistu nu se unia cu planulu de fuga, elu visá ca Ianculu va depune armele ca mane, romanii voru tramite deputatiune la Kosuth, si alte illusiouni, care totu esisera mai inainte pe intrecute din gur'a lui Dragosiu. Pe la diumatate la 12 ore sosesce Buteanu, insa fara a dice unu cuventu, se trantesce pe patu, se radiema cu spatele de parete, si isi asiédia capulu pe palme in genunchi. — Consternatiunea lui atatu fiu de mare, catu unu timpu indelungat nu amu potutu scôte cuventu din gur'a lui.

Iamu impartasit u planulu de fuga si i amu disu: Mei omule! noi doi insi amu asteptat singuru dupa tine ca se ne conduci, dar acum plecamu incatram ne va duce destinul nostru, si tu remani.

*) Adeveratulu seu nume este Racovitia, familia fruntașia, nepotu de sora alu fratilor Golescu. Not. Red.

La acestea cuvinte se scóla, scôte o chiaie, deschide unu cuferu, si scotiendu unele vestimente dice: „Moldovene! tu singuru esci cu cioreci, caltiuni, sierpariu etc., acestu portu si aséra au fostu prea bateitoru la ochi; — na acestea vestimente, inbracate, apoi de fuga nu poate fi vorba, ca vedetele suntu asiediate in giurulu Abrudului.

„Sciu ca Iancu nu va depune armele, cumu crede Dragosiu si ungarii, dara resultatulu incercarei lui e dubiu, ca-ci trup'a care au intrat a séra, este numai avantgard'a trupei ce va intra mane. (Acestea se vorbisera dupa ce ne-amu departatui noi din cas'a lui Boeriu). Una este ce sciu sigur, ca catu se va arata ostire rómanesca, noi vomu fi cei deantaiu sacrificati; si cu totu acestea nu potemu fugi, ca noi numai in directiunea catra Rosia amu potea scapá; dar punctele acestea suntu mai intarite, si inca la totu posturile suntu inpartiti magiari din locu, carii suntu cunoscuti cu totu potecelle.“

Poté ca acesta au fostu destinul lui. Ne-amu descuragiatiu cu totii, amu petrecutu pana la dioa, candu graindu vorbe nearticulate, candu sarindu in susu si preamblandu-ne prin casa, ca ómenii nebani.

Demâneatia la 7 ore Buteanu fu invitatu prin unu cetatianu din Abrudu a se infatiosá la Hatvani.

Preste o diumatate de ora se reintórse cu scirea, ca doi insi trebue se mérga cu o epistola la Campani, ca se invite pe Iancu la Abrudu.

Amu eugetatu se mergi tu si Andreica, imi dise, ca se'ti mantuesci viati'a pentru alte intemplari... Amu si datu ordin lui Iacobu se gateasca caii.

Candu amu esitu afara se pornescu, Andreica cu Begnescu era cu manile pe frene.

Eu vrému se iau calulu din manile lui Begnescu, dar' elu imi reflectă: indesertu poterea ta, ca salvus conductus e la mine si nu-ti'lau. Buteanu care era intre noi, puse man'a pe mine si imi dise: Eu ti-amu disu se mergi, eu iti dieu se remani, ca la nòpte de vomu sci ca ne impusca candu vomu esi din casa, inca vomu fugi.

Calaretii se departasera, ca si sperant'a mea de scapare . . . Amu cautatu lungu dupa ei, m'amu consolatu cu ideia, ca si loru le e scumpa viati'a ca si mie; apoi Buteanu prea multu me deobligase, decat se'lui potu parasi in esecutarea planului de fuga, ca de nu era elu, peream de fome in Abrudulu ospitalu.

La nòpte dara se fugim! Insa catu este de lunga o di din Maiu, o scie numai acela, care in asemenea impregiurari numera minutele celea lungi, si cate intemplari neprecalculate nu tragu dunga preste propunerile si planurile ómenilor!

Dupa amiadi Buteanu fu érasi invitatu la Hatvani, acum insa prin unu militariu.

La doue ore se intórce cum e paretele.

Ce e nou frate?

De nu va veni Iancu preste o ora, me face

face pe mine respundietoriu de tōte urmarile; mi-a cerut si armele. — Mai multe nu au vorbitu.

Catu de mare impressiune au facutu asupra lui acēsta convorbire cu Hatvani, am judecatu din in-pregiurarea, cā si-au luat orologiul cu lantiul de auri, si doue stufe in pretiu (precum spunea elu) de cate 60 galbeni una, si le-au dusu de le-au depusu la protopopulu Tobiasiu.

Pe la 4 ore ne pomenim cu trei husari (acestia avea numai uniforma de husari, dar fiind-că nu aveau cai, facea cu carabinele loru servitiu de pedestri), carii ne visitara de arme. I-au trei pistole si doue sabii ale lui Buteanu, cu care unulu se departă, éra doi remanu in cas'a de inainte, proprie scōla, spunendu'mi, cā la ori-ce incercare de fuga vomu fi inpuscati prin capu . . .

Planulu de fuga totu me preocupă inca mai poternicu, cu tōte cā acum pedecile erau mai mari; cā ci de nu vomu potea esi pe feréstra ne observati, ori de pazitorii nostri, ori de soldati carii in corridorul protopopului erau pururea indesiti cā la o varda, atunci ilu poteam esecută numai sugrumandu fara sgomotu pe acesti doi soldati.

Alternativ'a din urma ni se parea mai sigura, pentru-că esindu pe usi'a scōlei, unu palantu inaltu de scanduri ne scutea de vederea celor ce din intemplare ar fi trecutu pe ultia; afara de aceea intre capulu grasdului si privat'a scōlei era unu spatiu strimtu, pe care ne puteam stracura in cimitiriu, pana vomu resuflă si ne vomu reculege. Planulu ilu statorisemu asia:

La cioreci mei aruncati intr'unu unghiu aveam unu amnariu de o marime estra-ordinaria, asia catu prindiendu'lu in mana, iti implea pumnulu cā unu manunchiu de sabia. Cā se ni-se incuragiedie consotii, eu cu ajutoriulu acestuia luasem ușoară mea tocarea unui husariu; la celalaltu se rezolvă singuru Nicolau Muresianu, apoi voi inca nu iti stă cu manile in sinu . . .

Deci punctul la 12 ore, s'a candum vomu simti cā orasiulu e mai liniscitu, vomu asterne fora sgomotu pe acesti doi ómeni la pamentu, vomu esi de o camdata in strimtorea dintre gradu si privata, de aici vomu sari in ap'a Abrudului, si corliti pana in grumadi, ne vomu trage la uscatu si vomu strabate pana in Campeni.

Arpadi se invoice la planulu de fuga numai de frica, cā de nu va fugi, totu ilu voru inpuscă ungurii, pentru-că nu ne-au denuntiatu. Buteanu insa se vedea reinnoitu cu totalu, numai de nu ne-aru duplică soldati, ori de nu ne-aru stramuta in prinsori separate, dicea elu.

Nu s'a intemplatu nici una, nici alta, dar planulu nu l'amu potutu esecuta, pentru-că tocmai in aceea séra fiindu luna plina, si fara leacu de noru, lumină cā dio'a, in catu nu amu fi potutu face unu pasiu ne-observat, cu atatu mai virtosu, cā patrolele pe ultia nu s'a asiediatu tōta nóptea.

Marti pe la 11 ore amu dărătu pe feréstra pe o culme inalta in partea de catra Vulcanu o céta de romani.

S'a batutu alarmu, au esită ostirea magiara asupra loru si i-an respinsu.

Ungurii s'a intorsu cu bucuria mare in Abrudu; dar' totu in acelu momentu dela Rosi'a le sosi scirea, cā acolo au invinsu romanii, pe unu capitanu care venea dupa ajutoriu la Abrudu, l'au inpuscatu unu romanu dintr'o tușă.

Acēsta faima intru atâtă infuriă pe Hatvani, catu pe Buteanu de locu ilu escortă dintre noi prin doi soldati, si ilu puse in arestu separatu in lantiu, éra inmediat dupa aceea inpuscă de înaintea bisericiei si pe tribunulu Molnaru. Sangele ni se inchiagă in vine, planulu de fuga au disparutu. — Mórtea cu armă in mana nu o amu fi schimbătu pentru tōte bunatatile lumesci. Pe langa tōte acestea veni si sér'a. Fómea nu o simtiamu, dar' simtiamu in trupu o slabitiune si ametiéla, care ne punea la indoíela potintia de a ne esecuta planulu de fuga inpreunat cu lupta.

Scriseiu lui Dragosiu o epistola, in care l'amu rogatu, cā de si i-amu facutu o neplacere, se consideră starea in care ne aflam si se ne cercedie, ori se dispuna a ni se tramite o bucată de pane, cā nu amu mancatu de dumineca dela amiadi, si se ne incunoscintiedie despre sórtea lui Buteanu.

Scrișoreea amu dat'o lui Iacobu servitorulu lui Buteanu, care s'a furisiat la feréstra nóstira. Nici unu respunsu dela Dragosiu, ci ne-au adusu fam'a fiorosă, cā pe bravulu si jubitulu advocatul Dobra intru atat'a l'au torturat honvedii carii ilu padiau in arestu, catu au fostu silitu a sari din catulu alu doilea pe pardoseala de petri in ultia, unde fu omoritul de mai multe puscaturi.

Din celea impartasite pana aci va potea vedea ori-cine, cā Buteanu nu au venit de voia buna la Hatvani, cu atatu mai pucinu au avutu vre-odata cugetulu de a organisa pentru interes magiare bataliōne romanesce.

Cu acestea asiu fi terminat la punctul acesta, dara de si preste propusulu meu, m'amu estinsu prea tare cu scrișoreea, totnsi cugetu a fi de interesu a mai continua si cu alte intemplari ce au mai urmatu.

Deci trecându preste evenimentele dilei acesteia, precum si ale celei urmatōrii inca mai memorabile pentru mine si consocii mei, voiu observa numai, cā nici in nótpea acēsta nu amu potutu fugi; dar' miercuri sér'a, cā si candum Dumnedieu si-aru fi facutu mila de suferintiele nóstre — unu noru grosu au pusu stavila radieloru lunei. Iacobu ne-an procuratu dela protopopulu Tobiasiu o pane, si nu sciu de unde o cupa de silvorii.

Pe acestu omu l'amu tratatu numai cu numele din botezu, pentru cā connumele nu i l'amu potutu afla, nici dela elu, nici dela Buteanu. Era insa patriotu cu cestu din urma, si ducându in patri'a sa rola de agitatoru fugise si elu aici, si tacea la Bu-

teanu pe servitoriulu, éra in pericule pe amiculu resolutu. In timpulu de care vorbescu, incinse siurtiulu, facea servitul, dar' ochii lui vedea tóte si urechile audia tóte.

Ne-amu restauratu poterile fisice, si asteptámu numai momentulu decidiotoriu

(Va urma).

Ronduneao'a romana.

Brail'a sta in gródia, că-ci turculu cel vrasmasiu
Din vase cuirasate tîntea pe celu orasiu.
„Vai pulbere si tiendre din noi se va alege,
Corabi'a vrasmasia, dà dómne se-se innecă.“

Pe candu Brail'a 'n frica la ceriuri se rogá
Redutele muscale respunsulu mi'l'u racnea.
Era unu vuietu, trasnetu, unu racnetu, o mugire
Parea că lumea 'ntréga-i aprópe de peire.

„O dómne fie'ti mila de neamulu crestinescu,
Fereste-ne tu dómne, de glontiulu paganescu.
Si vuietu, racnetu, trasnetu din ce in ce mai cresce.
Ici malulu in cutremuru, ici riulu clocotescă.

De-o data se ridica pe riu unu velu de noru,
Brail'a ici tresare ca de unu lungu fioru,
Si velulu se desparte si liniste se face;
Brail'a cu uimire, privescă, sta si tace.

Dar numai o elipita, asia uimita-a statu,
Apoi cu mii de glasuri si vesela-a strigatu,
„Haideti priviti cu totii, haideti cu micu cu mare
Priviti aici cumplit'a cereasca resbunare!“

„Corabi'a vrasmasia cu strajniculu dusmanu
S'a dusu cu turci cu totalu la vecinicolu limanu!
Corabi'a vrasmasia, cea falnicu inarmata
In Dunare cu turcii sta mórtă iunecata.“

De veselia mare Brail'a s'a cuprinsu
Si multa vitejia in sinulu ei s'aprinsu
De vasele osmane cu facia inamică
Din or'a cea suprema, ea n'avea nici o frica.

Si dieu mai remasese destule vase tari
Si pline indesate, d'a cruntiloru barbari,
Setosi de resplatiere, totu standu in prestatire,
Pentru că se'si resbune cu mórtă si peire.

Si se 'nvertea p'acolo cu-unu altu vasu uriasiu,
Cu scopu s'arunce bombe 'nfocate prin orasius.
Dar si aici Murgesculu cu flot'a romanescă
Se pregatea in taina la fapta vitejeasca.

Si comandantulu flotei avea o rândunea
Asia pe o sialupa cu nume o chiama,
Pe asta mica nave, o ia si-o premenescă,
Cu tóte ce'i de lipsa, cu tóte-o gatescă.

Si pléca intr'o nópte cu doi muscali ostasi
Spre vasulu celu cu tunuri, spre vasulu uriasiu.
Voinicii mei ajunge, voinicii mei s'arunca
In Dunare sub valuri, gatescă a loru munca.

Re'ntorsi ér' in sialupa mai lucra cu norocu,
Si éta că d'odata dusmanulu luă focu;
Si éta că dusmanulu trasnesce si plesnescă,
In valuri se cufunda, de totu se prapadesce.

Candu imi aducu aminte, me trece un fioru
Sialup'a romanescă a 'nvinsu unu Monitoru!
Precum o data Davidu pe Goliat invins
Si fapta sa in lume d'a purur nu se stinse.

Si éta langa Davidu o mica rândunea
Slavita si marita in veacu va remanea.
Tu rândunea romana, tu rândunea frumosă,
Vei remanea d'a purur vestita gloriósa.

Brasiovu, in Maiu.

Teocharu Alexi.

Nr. 139 – 1877.

Procesu verbale

luat in siedinti'a ordinaria a comitetului asociatiunei transilvane
tienuta la 5 Iuniu c. n. 1877 sub presidiulu dlui Iacobu Bologa,
fiindu de facia domnii membrii: P. Dunc'a, E. Macellariu, I. Han-
ni'a, I. V. Rusu, I. St. Siulutiu, Z. Boin, Vis. Romanu si I. Cretiu.

§ 58. Dn. advocatul in Blasiu, dr. Iacobu Brendusianu prin script'a sa din 31 Maiu a. c. intitulata „epistol'a deschisa catra on. comitetu alu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu,” arata calamitatile causate in partile Blasiului, prin esundarile intemperate in 16. si 17. Maiu anulu c. si din acea causa róga pre comitetu, că procurandu publicarea amentitei scripte, se afle cali si midiulóce, pentru tienerea adunarei generali a asociatiunei trans. pentru anulu curente, in altu locu, déca chiar' va se se tienă.

Dupa discusiuni, comitetul decide, a nu se demitte in pertractarea meritoria a susu-amentitei scripte, ci a o strapune sub-comitetului desp. cerc. din Blasiu, cu aceea recercare, că acelasiu organu competente alu asociatiunei, avendu in vedere opiniunea membrilor asoc., respective a intelligentiei din locu, se dea catu mai curendu informatiuni detaliante in obiectulu din cestiune.

§ 59. Reunirinea pentru latirea cunoscintielor folositórie intre poporulu tieranu din Bucovina (Ver-
ein zur Verbreitung gemeinnütziger Kenntnisse unter
dem Landvolke in der Bukowina) prin script'a sa
din 1 Maiu a. c. Nr. 90. cere, că asociatiunea trans.
se-i tramita in schaimbu, operile sale tiparite in interesulu promovarei culturei poporului. (Nr. 124, 1877).

Comitetul primesce a se pune in relatiune cu
numit'a reunirine, si decide a i-se tramite in scaimbu,
cate unu exemplariu din actele si operile asoc., ce
se afla dejá tiparite.

§ D. Demetru Fogarasi sen. directorele despar-
tiementului cerc. din Muresiu-Osiorhei, cere a i-se
tramite respectivele diplome pentru 3 membri ordi-
nari noi, inscrisi la D-Sa, si face intrebarea, că cum
este de a se compută incassarea tacselor restante,

care la unii membrii se suie pana la 50—60 fl. (Nr. prot. 126 si 127, 1877).

Se decide: a se tramite numitului domnului diplomele cerute pentru noii membrii ordinari deja inscrisi, cu aceea cercere, ca tacsele prescrise prin statute, se le incasseze nesmintitu cu ocazia admanuarei diplomelor respective. E' relativ la modalitatea computarei tacselor restante solvite, se se rescrie, cum-că aceea, conformu conclusiunilor luate in adunările generale din anii precedenți sunt de a se computa, dupa sirul anilor.

• § 61. Dn. George Filepp advocat in Tusnád, arata, cum-că contributiunea restanta, dupa moșia Galliana, pre cîntalulu din urma alu anului trecutu (1876) este de 7 fl. 79 $\frac{1}{2}$ cr. si cere a se asemnă esolvirea aceleia (Nr. 128, 1877, a se conferi si § 52 din procesulu verbale alu siedintiei comitetului din Maiu a. c.)

Se asemnéaza la cass'a asociatiunei 10 fl. v. a. pentru esolvirea contributiunei restante pre anul trecutu dupa moșia Galliana, cu aceea, că din cuantulu asemnatu, se esolve si procentele de intardiere, ce s'ar pretende din partea respectivului oficiu perceptorale.

§ 62. Directiunea despart. cerc. alu Sibiului (III) asterne procesulu verbale alu siedintiei subcomitetului din $\frac{3}{15}$ Aprilie a. c.

Din amentitulu procesu verbale se vede, cum-că respectivulu subcomitetu s'a ocupatu cu urmatorele afaceri curente:

a) S'au datu deslusirile cerute prin harthi'a comitetului centrale ddto 3 Aprilie a. c. Nr. 86 relativu la sum'a de 160 fl. asemnata pre seam'a despartimentului respectivu, pentru tienerea prelectiunilor din ramulu agronomiei p. 43.

b) S'au luat dispositiuni pentru tienerea adunării generali cercuali a despartimentului p. 44, 45, 47.

c) S'au facut pasii receruti la locul competente pentru redobandirea tacsei de membru ord. pentru totu-déun'a (100 fl.) dela comun'a bisericésca din Boiti'a p. 46, cum si in caus'a infiintarei agențurilor comunali p. 49 (Nr. prot. ag. 129, 1877).

Lucrarile amentite ale sub-comitetului se iau spre scientia.

§ 63. D. Ioan Iancu directoarele societatiei dela fodin'a mineraria: „Avramu Purech'a din Corabia in Buciumu“ prin harthi'a sa din 10 Maiu a. c. oferesc pre seam'a asociatiunei trans., 200 fl. v. a. că pretiul alor' 10 $\frac{2}{3}$ cucse, pretense dela numit'a societate in poterea testamentului fericitului Avramu Iancu (Nr. prot. ag. 132, 1877).

Se decide: că chart'a respectiva se se comunice cu dnulu Mateiu Nicol'a advocatulu plenipotentiatu alu asociatiunei, in afacerea lasamentului lui Avramu Iancu, cu acea cercere, că acelasiu se'si dea opinionea in privint'a oteturii cestionatui.

§ 64. Reuniunea de lectura a elevilor scólei

de horticultura dela Ferestreu in Bacuresci prin harthi'a sa din $\frac{15}{27}$ Maiu a. c., isi esprime recunoscinta sa pentru tramitera gratuita a toiei asociatiunei „Transilvani'a“ (Nr. 133, 1a77).

Se ia spre scientia.

§ 65. Secretariulu aduce la cunoscinta, cum-că dn. notariu publicu reg. din Lugosiu M. Besanu prin citatiunea sa din 26 Maiu a. c. Nr. 269 a provocatu pre asociatiunea trans., că representator'i fondului academiei romane, că pre 30 Iuniu a. c. la 9 ore antemeridiane se se prezenteze la pertractarea lasamentului dupa Petru Ratiu canonicu in Lugosiu, si că din partea biroului presidiale s'au si facutu dispositiuni, că la numit'a pertractare, se se reprezente si apere interesele asoc., basate pre testamentulu respectivu, prin dn. advocatul regnicolariu din Lugosiu dr. Ioanu Maioru, caruia sub datulu 5. Iuniu a. c. i-s'a si tramesu respectiv'a plenipotentia, incunoscintiendu-se totu-odata despre acést'a si susu amentitulu dn. notariu publicu (Nr. 136, 1877).

Se ia spre scientia cu aprobare.

§ 66. Dn. bibliotecariu I. Cretiu raportéza despre diuarele romane primite dela societatea de lectura: „Sentinel'a romana“ dejá desfintiata (Nr. 137, 1877).

Raportulu se iea spre scientia.

§ 67. Totu dn. bibliotecariu I. Cretiu presentéza unu conspectu despre diuariale romane completate, aflatore in bibliotec'a asoc. si cere, că se se procure legarea acelora in brosiure (Nr. 138, 1877).

Se concredu dn. bibliotecariu a ingrigí de legare in brosiure a respectivelor diuarie, si la tempulu seu a presenta contulu despre pretiul legarei acelora.

§ 68. Totu du. bibliotecariu I. Cretiu arata, că a cumpérat nescari diarie romane pre seam'a asociatiunei, si cere a i-se asemnă esolvirea pretiului acelora de 8 fl. 46 cr. v. a.

Se asemnéaza la cass'a asociat. esolvirea pretiului amentitui, din cuantulu preliminatu pentru trebuintele bibliotecei.

§ 69. Se presentéza brosiur'a VII. din foi'a societatiei istorice: „Századok a magy. történelmi társlat Kőzlönye“ edata in Budapest'a, daruita pre seam'a asoc.

Se strapune dnui bibliotecariu spre a se inferi in registrulu bibliotecei asociatiunei.

Verificarea acestui procesu verbale se concrede dloru membrui: P. Dunc'a, S. Macellariu si Ios. St. Siulutiu.

Sibiul datulu că mai susu.

Iacobu Bolog'a Pentru secret. II.
presedinte. Ioane V. Rusu.

S'a perlesu si verificatu. Sibiul la 7 Iuniu 1877.

P. Dunc'a mp. E. Macellariu mp. Siulutiu mp.

 Absentandu redactorulu in afacerile asociatiunei, acestu Nr. ese numai de 1 cōla; dara Nr. 14 va esi de 2 cōle.